

Кравченко Г.Є.

магістр,

Науковий керівник: Шевченко Ю.М.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

МОТИВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сучасні соціально-економічні умови життя вимагають від людини швидкої орієнтації і адаптації до постійно мінливих умов, рухливості і гнучкості мислення, творчого підходу до вирішення великих і малих проблем. У багатьох професіях основна частина виконавської діяльності перекладається на машини, частка розумової праці зростає. В даний час існує потреба в ініціативних, діяльних, творчих особистостях, здатних до виходу за межі стандартного досвіду, вишукують нові шляхи і методи в економіці, науці, техніці, управлінні [1].

У зв'язку з цим проблема організації процесу навчання, орієнтованого на розвиток творчої пізнавальної активності учнів, є надзвичайно актуальною. Це пов'язано з тим, що творча пізнавальна активність – головна умова формування у школярів потреби в отриманні глибоких і міцних знань, оволодіння універсальними навчальними діями, розвитку самостійності.

Проблема розвитку творчої пізнавальної активності завжди була в центрі уваги педагогічної теорії і практики (Ф. Дистервег, П. Каптерев, Я. Коменський, Дж. Локк, І. Песталоцці, Ж. Руссо, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.). Особливо значима вона сьогодні, тому питання, пов'язані з творчістю, творчою діяльністю, творчою активністю в останні роки були предметом ряду досліджень в філософських, психологічних і педагогічних науках.

У контексті нашого дослідження особливого значення набувають праці де висвітлені проблеми активізації навчання (Н. Бібік, В. Бондар, Д. Пашенко, Л. Хомич, Л. Хоружа, І. Шапошнікова, Ю. Шевченко та ін.) та загальні теоретичні та практичні положення, пов'язані з розвитком творчої активності та творчим саморозвитком, які розглядали Г. Альтшуллер, Ш. Амонашвілі, Б. Ананьєв, Д. Богоявленська, Л. Виготський, П. Гальперін, О. Леонтєв, Б. Теплов, С. Рубінштейн, Б. Ельконін та ін.

Під час підготовки студентів до навчання дітей в нових умовах слід віддавати перевагу активному навчанню, в основі якого лежить принцип безпосередньої участі, який зобов'язує майбутнього вчителя стати учасником навчально-виховного процесу, що вміє діяти, вести пошук шляхів і способів розв'язання проблем з розвитку пізнавальної активності учнів. Цьому сприяють активні методи навчання, які дозволяють формувати знання, уміння і навички шляхом залучення тих, хто навчається до активної навчально-пізнавальної діяльності [5].

Серед типових недоліків і труднощів з розвитку творчої пізнавальної активності в сучасних умовах можна виділити недостатньо розвинений мотиваційний компонент навчальної діяльності молодших школярів.

За результатами нашого дослідження в сучасних загальноосвітніх школах педагог викладає навчальний матеріал, який повинен бути засвоєний, задає певні питання і пропонує відповіді на них, формулює завдання і пояснює способи їх вирішення. Учень повинен запам'ятати ці відомості, повторити їх удома, а також виконати вправи на письмі, в читанні, в рішенні задач, необхідні для тренування засвоєваних навичок. Запам'ятовування і вправа – це основні способи, що

застосовуються школярем для засвоєння навчального матеріалу. Таке навчання зовсім не вимагає від учня творчої пізнавальної активності. У нього відсутня необхідність в питаннях до педагога, бо педагог намагається викласти все якомога зрозуміліше і докладніше.

На думку С. Рубінштейна при наявності сенсу навчання у школярів зростає успішність навчальної діяльності, легше засвоюється і стає доступним навчальний матеріал, краще відбувається його запам'ятовування, стає вище свідомість процесу навчання, краще концентрується увага учнів, зростає їх працездатність [3].

В сучасній педагогіці та педагогічній психології центральна проблема – це проблема мотивації навчальної діяльності, зокрема формування пізнавальної мотивації учнів. Цілеспрямоване формування мотиваційної сфери – це, по суті, формування самої особистості. Всіма дослідниками визнається, що мотиваційна сфера є ядром особистості. В основі будь-якої цілеспрямованої діяльності, в тому числі і навчальної, джерелом активності особистості виступають потреби. Задоволення потреб пов'язано з мотивами, які спонукають людину до діяльності і стають формою прояву потреб. Мотив, стимулюючи розумову діяльність, надає їй творчий характер, органічно поєднує процес оволодіння знаннями з їх практичним застосуванням, дозволяє використовувати вже наявні знання для придбання нових. Наявність у дитини мотивів навчання є одним з найважливіших умов успішності її навчання в початковій школі.

Навчальна діяльність полімотивована і направляється різними навчальними мотивами. Якщо мотиви адекватні навчальним завданням (інтерес до змістовної сторони навчальної діяльності, до того, що вивчається, інтерес до процесу діяльності) робота учня стає осмисленою і ефективною. Д. Ельконін називає такі мотиви навчально-пізнавальними [6]. В їх основі лежить пізнавальна потреба і потреба в саморозвитку, а також потреба в самовдосконаленні, розвитку своїх здібностей. Інша група мотивів – соціальні мотиви навчання, серед них головне місце, особливо в молодшому шкільному віці, займає мотив отримання високих позначок, оскільки висока оцінка – запорука емоційного благополуччя, джерело заохочень, умова забезпечення соціального статусу в групі. Пізнавальний мотив має прямий вплив на характер навчальної діяльності молодшого школяра і на розвиток творчої пізнавальної активності. Саме потреби і мотиви визначають пошуковий, творчий характер навчальної діяльності. Тому дуже важливо при дослідженні розвитку творчої активності вивчення її мотиваційного компонента.

Творчий розвиток можливий тільки при наявності в учня позитивної мотивації. Примус, як відомо, ворог творчості. У зв'язку з цим, важливим моментом в процесі розвитку творчої пізнавальної активності є створення мотивації, яка ґрунтується на базових потребах дітей молодшого шкільного віку. В основі будь-якої цілеспрямованої діяльності, в тому числі і навчальної, джерелом активності особистості виступають потреби. Задоволення потреб пов'язано з мотивами, які спонукають людину до діяльності і стають формою прояву потреб.

Для повноцінного включення молодшого школяра в роботу, потрібно, щоб завдання, які ставляться перед учням в ході навчальної діяльності, були не тільки зрозумілі, а й внутрішньо прийняті ним, щоб вони придбали значимість і знайшли відгук у його переживаннях [2].

Щоб підвищити ефективність пізнавальної активності учнів необхідно використовувати методи роботи, призначення яких буде формувати інтерес до предмету, активізацію учнів, розвиток розумових операцій.

На думку Н. Тализіної, для того щоб зберегти позитивне ставлення дітей до навчальної діяльності, треба виконувати такі умови: включення учнів в рішення пізнавальних завдань, вирішуючи які, вони будуть дізнаватися нове в оточуючому

світі; при цьому учні повинні отримувати не готові знання і просто запам'ятовувати їх, а саме як би відкривати їх для себе [4].

Необхідно, щоб дитина в процесі навчання раділа тому, що вона щось дізналася, зрозуміла, чогось навчилася, – значить у неї розвивається мотивація, адекватна структурі навчальної діяльності.

Отже, розвитку творчої пізнавальної активності молодших школярів сприяє створення внутрішнього мотиваційного компоненту з установкою на творчість і зацікавлені відносини між учасниками навчально-пізнавальної діяльності. Тоді пізнавальна потреба, бажання дитини, її інтерес, призведе не тільки до знань, але й до прагнення подолання звичних норм і способів дій, пошуку нових завдань, оволодіння оригінальних методів і прийомів їх рішень, прагнення до самовдосконалення і самостійності.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Лозова В. І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів / В. І. Лозова. – 2-е вид., доп. – Харків: «ОВС», 2000. – 164 с.
3. Рубинштейн Л. С. Основы общей психологии / Л. С. Рубинштейн. – Спб.: Питер, 2001. – 720 с.
4. Талызина Н. Ф. Педагогическая психология / Н. Ф. Талызина. – М.: Академия, 1998. – 288 с.
5. Шевченко Ю. М. Шляхи та засоби підготовки майбутнього вчителя початкових класів до розвитку пізнавальної активності молодших школярів / Ю. М. Шевченко // Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наук. праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; гол.ред Каньська П. С. – Вип. 15. – Кам'янець-Подільський: КПНУ. – 2013. – С. 264-269.
6. Эльконин Д. Б. Возрастные особенности младших подростков / Д. Б. Эльконин: [под ред. Д. Б. Эльконина]. – М., 1967. – 304 с.

Кравченко С.О.

аспірант,

Полтавський університет економіки та торгівлі

ЗМІСТ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ

Актуальною проблемою вищої професійної школи стало навчання студентів-екологів способам добування, переробки і презентації інформації у рамках компетентнісного підходу, так як за нашим переконанням, підготовка майбутнього еколога, як професіонала-дослідника, вимагатиме цілеспрямованого формування в студентів дослідницької компетентності.

Донедавна знання, уміння та навички у сфері професійної діяльності були головною складовою підготовки та розвитку студента. Сьогодні ж суспільство визначає нові вимоги до підготовки фахівця – набуття ним ряду компетентностей, які передбачають відмінне володіння ним сучасних знань, умінь та навичок, таких як мобільність, гнучкість знань, прагнення до самоосвіти, практична спрямованість навичок, комунікабельність, креативність, дослідницький дух тощо. Необхідність формування дослідницької компетентності цілком узгоджується із загальноєвропейськими тенденціями розвитку освіти, зокрема Болонською декларації, згідно якої відбувається переорієнтація національної системи освіти України на кінцевий результат.

Актуальність формування даної якості в студентів-екологів полягає в тому, що від сучасної системи вищої освіти вже очікують конкурентоспроможних